

ROYAL INSTITUTE
OF TECHNOLOGY

Medinflytande i planering

Ulrika Gunnarsson Östling

ulrika@abe.kth.se

Planering och byggande genom tiderna...

- 1874 års byggnadsstadga: motverka risker för brand
- 1907 års stadsplanelag: kommunerna fick rätt och skyldighet att lösa in mark som skulle användas till gatumark och mark för allmänna platser → början till det kommunala planmonopolet (reformerades 1931)
- 1947 års byggnadslag: kommunerna kunde bestämma var och när planer skulle upprättas och vad de skulle innehålla → kommunala planmonopolet stärktes. Generalplaner och regionplaner.
- 1960, ny byggnadsstadga. Ansvar att upprätta byggnadsplaner flyttades över från markägare/byggherre till kommunerna. Fullständigt kommunalt planmonopol.
- 1987, Plan- och bygglagen: ersatte tidigare lagar. Fokus: **PLANERINGSPROCESSEN**, många intressen ska samordnas och konflikter lösas i ett tidigt skede.

PBL: Medborgarinflytande

- **Demokratisera** planprocessen
- Tog avstånd från den elitistiska karaktär som tidigare präglade planprocessen – ville få mer deltagardemokrati, öka den lokala demokratin
- Inte bara expertkunskap
- Bättre beslutsunderlag: när allmänheten inte hade beretts möjligheter att medverka i beslutsprocessen hade de svårare att acceptera resultatet.
- **Acceptans och legitimitet**
- Strävan efter konsensus
- De som är berörda har rätt att invända mot innehållet i planen vid olika tillfällen i processen (**samråd + utställning**). Den som har haft synpunkter vid något av dessa tillfällen har rätt att överklaga detaljplanen

Kritik

- Medborgarna får bara **reagera** vid samråd och utställning av plan
- Medborgarna har inget tillfälle där de kan vara **proaktiva**, kan inte ta egna initiativ
- Vilka deltar..? Socio-ekonomiska resurser, kunskap, bedömning av möjligheter att påverka...
- Boverket (1996, 2000) har tex lyft att kvinnors, barn och ungdomars har begränsade möjligheter till inflytande

- 2011, ny plan- och bygglag
- Avsikt: förenkla plan- och byggprocessen

En effektivare plan- och bygglovsprocess” (SOU 2013:34).

”Ett av syftena med PBL-reformen var att stärka den **lokala demokratin** [...] medborgarna anförtroddes uppgiften att själva bevaka sina intressen i kommunens planarbete, när länsstyrelsens roll begränsades till att bevaka de statliga intressena under planprocessens gång.”
(sid. 178)

”[...] det finns ett allmänt behov av att **se över och modernisera formerna för medinflytande**. [...] I flera av de utredningar och regeringsförslag som har behandlat frågan om medborgarinflytande under årens lopp, finns föreställningen att medinflytandet lämpligen kan ske i form av ett **allmänt möte** i kommunhuset – åtminstone när det är frågan om mindre planprojekt. Det är naturligtvis en trevlig tanke att på detta sätt kunna samla alla berörda och därigenom skapa förutsättningar för en ömsesidig dialog med dem som berörs av ett planförslag. Vår erfarenhet är dock att detta sällan är genomförbart i praktiken. [...] De som infinner sig vid dessa möten representerar dessutom i regel en mindre del av de olika befolkningsgrupperna i samhället – vanligtvis män i övre medelåldern eller äldre. Yngre, kvinnor eller personer med utländsk härkomst är ofta dåligt representerade vid denna typ av möten.” (sid. 181)

Förslag enligt utredningen

Internet och sociala medier

Vad kan deltagande mer vara?

- **Information** om planförslag som förmedlas genom utställningar, annonser, tidningar, nyhetsbrev eller broschyrer. Förutsättning för andra former av deltagande.
- Enkätundersökningar och intervjuer: **underlag för bättre beslut**, men inget utrymme för egna initiativ från medborgarna
- **Samråd** med utrymme för frågor, förslag och kritik
- **Arbetsgrupper** / referensgrupper

(Henecke och Khan, 2002)

Paintball-dialog: spektakulär enkät?

Info

Skjut!

Träffa

Skjut här...

- Utbildade kontaktpersoner / bovärdar etc – regelbunden kontakt
- Seminarier
- Brevlåda där medborgare kan posta förslag
- Debattforum, blogg, Facebook...
- Kartenkäter – karta + enkät
- Gå-turer (cykelturer?)
- Arbetsgrupper

→ Tänk på VAR och NÄR deltagandet sker

Deltagande

Informations-spridning

Informations-insamling

Konsultation

Gemensam
kunskapsuppbyggnad
och ömsesidig
förståelse

- Även om många är positiva till ökat medborgardeltagande så sitter man fast i gamla rutiner...
- Studier av visar att medborgarnas möjligheter till inflytande mest rör frågor om detaljer i planernas utformning
- Detta har varit fallet även vid ambitiösa satsningar för mer omfattande deltagande i tidiga skeden av planeringen

(Henecke och Khan, 2002)

Slutsatser? Medinflytande något för trafikplanering?

- Skapa acceptans (information, konsultation)
- Möjlighet för medborgare att ha inflytande över planeringen?
- Möjlighet för medborgare att inte bara påverka planeringen, utan vad som överhuvudtaget hamnar på planerarnas dagordning? Dvs ta egna initiativ.